

לפרשת בלק – תשע"ה

הן עם לבדד ישכון - הבטחה או אתגר?

הרב יחיאל וסרמן

דברי בלעם "הן עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב" הפכו במרוצת הדורות למשפט שגור בפי רבים מהוגי הדעות ומאשי הציבור.

פסוק זה, התפרש במהלך הדורות על ידי רבים מפרשני המקרא כהבטחה, כי עם ישראל ישכון בדד, הוא לא יתערב בגויים וזהותו ואורח החיים המיוחד לו, ישמר לנצח. ברוח זו, פרש רבינו בחיי את הדברים, ואומר, כי הם ישכנו לבד ולא יתערבו בגויים ואל ימירו כבוד אמונתם באמונה אחרת. מאוחר יותר הלך בעקבותיו הפרשן האיטלקי הסופרנו והוסיף נדבך נוסף. עם ישראל ישכון לבדד כאומה, בעוד ששאר האומות יהיו ללא זהות עצמית של אומה והבטחה, כי עם ישראל ישרוד לנצח, ברוח הפסוק "כי לא יטוש ה' עמו ונחלתו לא יעזוב". פרשנות זו המשיכה אף בתקופות מאוחרות יותר. המהר"ל מפרג בספרו "נצח ישראל" הרחיב את הדיבור על ייחודו של העם היהודי. "הן עם לבדד ישכון", זוהי הברית שבין העם היהודי לבין הקב"ה, מאז מתן תורה בהר סיני, בה הוא התחייב "נעשה ונשמע".

אולם דומה, כי בתקופתנו הפך משפט זה מהבטחה לאתגר. האמנציפציה, אשר פתחה בפני היהודים את שערי הגטאות, העניקה להם את האפשרות לשפר את מעמדם החוקי והתרבותי ואפשרה להם כיחידים לקחת חלק בפעילות כלכלית, פוליטית ותרבותית של העולם הסובב אותם. בקרב יהודי אירופה החל תהליך של השתלבות בחברה ונטילת חלק בחיים הכלכליים, החברתיים והתרבותיים, ניסיונות אלו נפוצו בעיקר בקרב האינטליגנציה היהודית, אשר באו לידי ביטוי בהזדהות הגוברת עם השפה המקומית והתרבות הכללים וכן השתלבות בתנועות חברתיות ופוליטיות. דבר זה גרם בתחילה לניהול אורח חיים כפול"היה יהודי בביתך ואדם בצאתך", ומאוחר יותר הביא לתופעת החילון. כנגד הרוחות החדשות שהחלו לנשוב ברחוב היהודי, פעלו הרבנים בקהילות היהודיות באירופה, בכדי למנוע, או למתן, את המפגש בין יהודים לאוכלוסייה המקומית.

במאה התשע עשרה, לחמו נגד הרוחות החדשות שהחלו לנשוב באירופה, רבנים במקומות שונים ביבשת זו. שד"ל באיטליה כתב נגד ההתבוללות ושמירת ייחודו של עם ישראל, וגם המלב"ים הקדיש מרץ רב למאבק בהתבוללות. בפרושו לתורה "התורה והמצוה" אפשר למצוא לכך הד נרחב. הוא הזכיר ליהודים שעם ישראל אינו כשאר אומות העולם שהתערבו בהם אומות אחרות ויחוסם בוטל, לעם ישראל אורח חיים ייחודי. באותה תקופה עמד בראש ישיבת וולז'ין הנצי"ב, רבי יהודה צבי נפתלי ברלין. על רקע האמנציפציה הוא פירש את הפסוק "הן לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב" ברוח המאבק בתופעת ההשתלבות של היהודים באירופה. בפרושו "העמק דבר" הוא פסק את הפסוק בצורה שונה ובדרך זו הסביר אותו "הן עם לבדד, ישכון, ובגויים, לא יתחשב". דהיינו, כאשר עם ישראל הוא שוכן לבדד, הוא שומר על זהותו, כאשר הוא הולך בדרך האבות והמסורת שקבלנו מהר סיני, ושומר על הייחודיות שלו, אז ישכון, הוא ישרוד ויתקיים. אבל, כאשר הוא מנסה לחקות את דרכי הגויים, ללמוד מהתנהגותם, ולהתערות בהם אז הוא לא יתחשב עם ישראל לא ישרוד.

דבריו אלו של הנצי"ב, העמידו את הפסוק לא כהבטחה, אלא כאתגר לעם היהודי, לשמור על זהותו העצמית, על הייחודיות שלו ועל אורח חייו המיוחד, כפי שקיבל על עצמו בסיני.

במאה הנוכחית, בחברה הדמוקרטית, בכפר הגלובלי הדינמי, בו אנו חיים, היהודים השתלבו בצורה מלאה, בכל אתר ואתר, ונוטלים חלק פעיל בכל מערכות החיים. בימינו אנו, חל שינוי

עצום נוסף, האינטרנט והרשתות החברתיות השונות, מיסדו ויצבו את תופעת הכפר הקטן והגלובלי והגבירו את הדינמיות שבו, כאשר ניתן לתקשר במהירות אדירה ובצורה ישירה, בין כל קצוות תבל. בעידן זה מתהווה זהות קולקטיבית ושפה אחת, המאחדת את כלל האנשים בתבל, וקיימת רב תרבותיות ענפה. מטבע הדברים היא מטשטשת את הזהות האינדיבידואלית, כולל זו של הזהות היהודית. ולכן, הפסוק " **הן עם לבדד ישכון** " מקבל משמעות עמוקה ורחבה יותר. כיום השמירה על הזהות היהודית, הדאגה לקיום היהודי וההמשכיות היהודית והרוחנית מורכבת יותר והיא מהווה אתגר עצום לעם ישראל, בכל אתר ואתר.

הרב יחיאל וסרמן הוא חבר

וראש המערך לשירותים

ההנהלה הציונית

רוחניים בתפוצות